

Diplomáciai védelem a nemzetközi kapcsolatokban

NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK SZAK

Schiffner Imola

Projekt azonosító: EFOP-3.6.2-16-2017-00007

4. A DIPLOMÁCIAI VÉDELEM MEGHATÁROZÁSA, CSOPORTOSÍTÁS, ELHATÁROLÁSOK

Olvasólecke

Tanulási útmutató

Tartalom: A lecke bemutatja a diplomáciai védelem meghatározásának problémakörét.

Kitér a diplomáciai védelem eszközeinek csoportosítására és az elhatárolás nehézségeire is.

Áttekintésre szánt javasolt minimum időtartam: 15 perc

Tanulásra szánt javasolt minimum időtartam: 25 perc

A témakör vázlata

1. A diplomáciai védelem meghatározása, fogalmi próbálkozások
2. A diplomáciai védelem eszközei, csoportosítás
3. A diplomáciai védelem elhatárolása, különbségek a konzuli védelemtől

A témakör általános áttekintése

1. A diplomáciai védelem meghatározása, fogalmi próbálkozások

A diplomáciai védelem intézményének, illetve szabályainak meghatározása során viszonylag kevés figyelmet szenteltek annak a kérdésnek, hogy valójában milyen állami intézkedések valósítják meg a diplomáciai védelmet.

Általában elfogadott követelménynek számít, hogy a diplomáciai védelem gyakorlására csak **jogszerű** és **békés** eszközökkel kerülhet sor.

A nemzetközi jogirodalom sok esetben definiálja úgy a diplomáciai védelmet, mint annak eszközét, hogy az állam, amely állampolgárát megsértették, követelést terjeszthet elő nemzetközi szinten. Ez a meghatározás viszont a gyakorlati alkalmazást nem segíti, hiszen nem konkretizálja, hogy a diplomáciai védelem pontosan milyen intézkedések megtételét jelenti.

Ezért üdvözlendő, hogy a diplomáciai védelem szabályainak kodifikálásával foglalkozó **Nemzetközi Jogi Bizottság** is külön figyelmet szentelt a diplomáciai védelem definiálásának, illetve a lehetséges eszközök, és igényérvényesítési módok felderítésének.

A kodifikációs folyamat speciális megbízottja, Dugard akként jellemezte a diplomáciai védelmet, mint:

„egy olyan cselekvést, melyet az állam egy másik állammal szemben fejt ki egy állampolgár személye vagy vagyona által elszenvedett sérelem miatt, amely nemzetközi jogot sértő magatartás vagy mulasztás következménye, ami a másik államnak betudható.”¹

Ez a meghatározás azonban továbbra sem ment túl a diplomáciai védelem már addig is ismert feltételeinek rögzítésén így a kodifikációs bizottság végül egy olyan megfogalmazást fogadott el a diplomáciai védelem kapcsán, amely kötöttebb és szűkebb kategóriát eredményezett minden eddigi megközelítésnél.

“A diplomáciai védelem abban áll, hogy az állam diplomáciai lépést és más békés vitarendezési eszközt vesz igénybe, saját jogaként érvényesítve állampolgára igényeit, amelyek kapcsolatosak az állampolgárt ért jogsérelemmel, mely egy másik állam nemzetközi jogsértése folytán állt elő.” (1.cikk)

A meghatározás megkülönbözteti a diplomáciai védelem eszközeinek két nagy csoportját, viszont nem részletezte hogy pontosan mi tartozik ezekbe a csoportokba.

2. A diplomáciai védelem eszközei, csoportosítás

Nemzetközi Jogi Bizottság tervezetéhez kapcsolódó kommentár szerint a diplomáciai védelem nyújtásának eszközeként meghatározott „**diplomáciai lépések**” magukban foglalnak az állam által alkalmazott minden olyan jogszerű eljárást, amellyel a másik állam tudtára hozhatják a

¹ J. Dugard: First Report on Diplomatic Protection of Citizens Abroad or the Law of International Claims,

jogsértéssel kapcsolatos álláspontjukat illetve érdekeiket érvényesíthetik, beleértve a tiltakozást, vizsgálatot vagy tárgyalások követelését a vita elintézése érdekében.²

A „**más békés vitarendezési eszközök**” kategóriába tartozik minden jogszerű vitarendezési eljárás, a tárgyalásoktól kezdve, a közvetítésig, egyeztetésig és a választottbírói és bírósági eljárásokig.³

Már a tervezethez kapcsolódó észrevételek is azt a kritikát fogalmazták meg, hogy a Bizottság meghatározása nem pontos, és szükséges lenne, hogy mind a “diplomáciai lépések”, mind a „más békés vitarendezési eszközök” kategóriáját tovább konkretizálják. A Tervezetből nem derül ki egyértelműen, mely állami intézkedések felelnek meg a felállított kategóriáknak, illetve hol húzódik a határ a diplomáciai védelem, és a hasonló célokat szolgáló egyéb állami intézkedések, illetve a konzuli védelem között.

A jogirodalom, a nemzetközi bíróságok, illetve az államok gyakorlatát áttekintve megállapítható, hogy a diplomáciai lépések a gyakorlatban megfeleltethetők az ún. diplomáciai vitarendezési eszközöknek, kiemelve a tárgyalás jelentőségét, míg a más békés vitarendezési eszközök leginkább a bírói vitarendezés eszközeit jelentik.

Azt, hogy az államok melyik eszközt veszik igénybe legfőképpen az alábbi szempontok befolyásolják. Az állam olyan megoldást választ, hogy arányos legyen az elkövetett jogsértéssel. Mérlegeli, hogy milyen mértékű az okozott kár, mennyire súlyos jogsértés történt, és milyen típusú jogot sértettek meg. További szempont, hogy volt -e sértetti közrehatás, milyen a két állam közötti viszony és van-e valamilyen belföldi nyomás az ügyben.

3. A diplomáciai védelem elhatárolása, különbségek a konzuli védelemtől

A Nemzetközi Jogi Bizottság tervezetének 1. cikkéhez kapcsolódva a részes államoktól érkezett megjegyzések legnagyobb része a diplomáciai és konzuli védelem közötti különbségek megerősítéséről, és egyértelmű elhatárolásáról tette szükségessé. Sem a tervezet diplomáciai védelmet meghatározó cikke, sem a hozzá kapcsolódó kommentár nem határolja el egymástól a diplomáciai védelem és a konzuli védelem kategóriáját, illetve a meghatározás nem zárja ki

² Commentary to the Draft Articles, Commentary to Draft Article 1, (A/61/10).in Yearbook of the International Law Commission, 2006, vol. II, Part Two. para.5.

³ Commentary to the Draft Articles, Commentary to Draft Article 1, (A/61/10).in Yearbook of the International Law Commission, 2006, vol. II, Part Two. para.5.

egyértelműen a konzuli segítségnyújtást, mint a diplomáciai védelem nyújtásának lehetséges eszközét. A két jogintézmény között azonban alapvető különbségek mutatkoznak.

A diplomáciai védelem arra ad lehetőséget, hogy ha egy másik állam a nemzetközi joggal ellentétes módon kezeli az állampolgárát, felléphessen és igényt érvényesítsen az esetlegesen keletkező károkat illetően. A konzuli védelem elsősorban **preventív védelmet jelent és nem represszív** jellegű, mint a diplomáciai védelem. Célja, hogy egy külföldön tartózkodó állampolgárt megvédjen ha az **érdeksérelmet** szenvedett.

Másrészt a diplomáciai védelem csak akkor nyújtható a jogsértést elszenvedett állampolgár ügyében, ha az állampolgár már valamennyi fogadó állambeli **jogorvoslati** lehetőségét kimerítette, ezzel szemben a konzuli segítségnyújtás bármikor biztosítható a bajba jutott állampolgárnak.

Az is megállapítható, hogy a konzuli védelem elsősorban az **egyén jogainak védelmére** hivatott, a diplomáciai védelem esetében pedig, mind a hagyományos megközelítés, mind a vonatkozó joggyakorlat többször is leszögezte, hogy elsősorban az **állam érdekeinek**, jogainak védelméről van szó.

Felhasznált irodalom:

Schiffner Imola: Diplomáciai védelem a nemzetközi jogban, PhD Disszertáció, 2010.

Commentary to the Draft Arts on Diplomatic Protection adopted on Second reading, Commentary to Art 1. p.25. (A/61/10). in Yearbook of the International Law Commission, 2006, vol. II, Part Two.

Schiffner Imola: A diplomáciai védelem gyakorlásának eszközei, avagy a fogalom-meghatározás és az elhatárolás problémái, ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS : ACTA JURIDICA ET POLITICA 72 : 22 pp. 523-544. , 22 p. (2009)

Nota bene!-Fontos fogalmak

diplomáciai lépések, más békés vitarendezési eszköz, konzuli védelem

Önellenőrző kérdések:

Határozza meg a diplomáciai védelem fogalmát!

Csoportosítsa a diplomáciai védelem eszközeit!

Hogyan határolná el egymástól a diplomáciai védelmet és a konzuli védelmet?

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával. A tananyag elkészítését az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

